

Bosnyák-magyar szakmai tapasztalatszere és találkozó

Az Országos Erdészeti Egyesület és a Bosznia-Hercegovinai Erdészeti Egyesületek Szövetsége már hosszú ideje jól működő kapcsolatot ápol. Ennek keretében az OEE Kaposvári Helyi Csoportja 2013. június 26—30-ig szakmai tapasztalatszerén alapuló terepi programmal egybekötött találkozót szervezett. A találkozó magyarországi helyszíne a SEFAG Zrt. Zselici Erdészete, Bosznia-Hercegovinában helyszíne pedig Una-Sana Kanton Erdőgazdasága volt.

A szakmai kapcsolatszere célja a száralóvágással kezelt erdőknél alkalmazott módszerek elméleti alapjainak tisztázása, a gyakorlati kivitelezés megvalósíthatóságának terepi tanulmányozása. A két nemzet szakembereinek mostani konzultációja az eddigi tapasztalatokról, valamint a száralóvágás jövőbeni alkalmazhatóságáról szólt. Megvitatták az ugyan eltérő termőhelyi viszonyok, de hasonló fakitermelési kihívások közt szükséges beavatkozások alapelveit.

Vendégeink 2013. június 26-án délután érkeztek meg Kardosfára, majd a köszöntőt és a kölcsönös bemutatkozást követően rövid városnézés következett Kaposváron *dr. Takács László* vezetésével.

A szakmai program másnap előadásokkal kezdődött. Elsőnek *Máté János*, a SEFAG Zrt. termelési vezérigazgató-helyettese beszélt a magyar erdőgazdálkodás főbb adatairól, ill. bemutatta a Sefag Zrt. felépítését és gazdálkodását. Ezt követően *Horváth Iván*, a Bakonyerdő Zrt. gazdasági vezérigazgató-helyettese a „Szálalóvágás Magyarországon” című előadásában tisztázta a felújítóvágás, száralóvágás és a száralás fogalma közti alapvető különbségeket, majd a természetes felújítás feltételeit, ill. a száralóvágás kivitelezésének részletes bemutatásával folytatta előadását. Ismertette a természetes erdő működését, illetve az erre alapozó erdőgazdálkodás alapelveit.

A magyar előadások után *Sababudin Solaković* erdőmérnök kolléga mutatta be az erdészetükönél alkalmazott gyérítési eljárások alapelveit, kivitelezésük módját.

Ezt követően mindenki terepjáróba szállt és a terepi program keretében rövid betekintést kaphatott a Zselici Erdészeti gazdálkodásának eredményeiből – bükkös és kocsánytalan tölgy állományok természetes felújításával – és megismerkedhetett természeti adottságaival. A terepi program része volt a Ka-

posvári Egyetem EC Vadgazdálkodási Tájékoztatójának megtekintése, amely 1300 ha-on nyújt otthont 1500 gímszarvasnak, 300 vaddisznónak, 200 dām-vadnak, 150 muflonnak és mintegy 50 őznek, továbbá dávidszarvasnak, szikaszarvasnak egyaránt. A kertet *Nagy János* ágazatvezető mutatta be mind a vendégek, mind pedig a hazai szakemberek nagy érdeklődése mellett.

A rövid szarvasfarmi látogatás után *Isó Lajos* előadásában a vendégek betekintést nyerhettek a Zselici Erdészeti területén az átalakító üzemmódban száralóvágással érintett erdőrészeket keze-

tő. Az erdészeti bemutatását követően tovább utaztunk szálláshelyünkre az Erdőgazdaság tulajdonában lévő Hotel Lanište-hez.

Útközben *Emsud Selman* erdőmérnök kolléga megmutatta az erdészeti alkalmazásában dolgozó lovakat közelítés közben (a lovak a hátukon e célra létrehozott faanyag-tartó nyergeren hordják ki a méterfát, alkalmanként mintegy negyed köbméter). A délután folyamán beutaztunk Ključ településre, ahol az óvárból letekintve gyönyörködhettünk a táj és a város szépségeiben.

Másnap a reggeli után vetített előadás keretében házigazdáink bemutatták az erdőgazdaságot.

Una-Sana Kanton Erdőgazdasága korlátozott felelősségű társasági formában működik. 6 erdészeti állásból áll, ezek a következők:

- Bihać
- Bosanska Krupa

lésébe. Utunk onnan a vendégek számára kijelölt próbaterületre vezetett, ahol bemutathatták a náluk alkalmazott használati módot a helyi viszonyok között. A próbaterületen található törzsek jelölését követően megvitattuk a jelölés elveit és beszéltünk az általunk hasonló állományokban használatos fahasználati módok gyakorlati tapasztalatairól.

Péntek reggel a vendégekkel együtt elindultunk a Bosznia-Hercegovinában található Sanski Most városába, ahol az Una-Sana Kanton Erdőgazdaságának (ŠPD „UNSKO-SANSKE ŠUME” d.o.o.) egyik erdészeti központja találha-

- Cazin
- Bosanski Petrovac
- Ključ
- Sanski Most

Bosznia-Hercegovinában az erdőföld 81,5%-át, 2 209 700 hektárt borít erdő, amiből 1 291 900 ha szálerdő és 917 800 ha sarjerdő, illetve bozótos. Jelentős az aknával fertőzött terület aránya.

A kantonon belül az erdőgazdaság kezelésében lévő összes faállománnyal borított terület 179 977,9 ha. Ennek megoszlása a táblázatban látható.

Az élőfakészlet 31 512 413 m³, aminek 64%-a lombos és 36%-a tűlevelű. A

	Teljes terület	Ebből elaknásított terület
Szálerdő	79 715 ha	7088 ha
Ültetvény (mesterséges erdő)	12 790 ha	1254 ha
Sarjerdő, bozótos, kopár	16 255 ha	1726 ha
Gazdálkodásra alkalmatlan terület	2417 ha	275 ha
Egyéb	2671 ha	181 ha

hektáronkénti fakészlet 345 m³. Az éves folyónövedék 944 736 m³, az éves fakitermelés pedig 630 105 m³. Az alkalmazotti létszám az elmúlt év végén 556 fő volt, akikből 9 fő Msc végzettségű erdőmérnök, 63 Bsc végzettségű erdőmérnök, 8 felsőfokú végzettségű, 246 középfokú végzettségű.

A tavalyi évről néhány fontosabb szám: a tervezett éves fakitermelés 384 821 m³, a tény pedig 394 042 m³, ebből iparifá 142 648 m³. Az erdőműveléssel érintett terület terv szerint 3455 ha, a tény pedig 3396 ha lett.

Az előadást 4 órás terepi program követte, amelynek keretében megismerkedhettünk a helyi erdészet sajátosságai, ami a feltártságot, az utak minőségét, a különböző erdőfajta-állományokat és a háború szörnyűségeit illeti.

A fakitermeléseknél nagyon fontos számukra, hogy az iparifá közelítését követően, a még felkészíthető választékok, amelyek a „vágásterületen” maradtak, úgy legyenek készletezve, hogy ne érjenek hozzá sem a visszamaradó törzsekhez, sem pedig az újulatához. Nagyon fontos még a gallyak kupacolása, hasonlóan mint nálunk: ha lehetséges tuskóra rakják és kerülnek az újulatfoltokhoz. Azokat a gallyakat, illetve ágakat, amelyek már nem elég vastagok a felkészítéshez, de még túl vastagok ahhoz, hogy a természetben rövid idő alatt lebomolhassanak, 0,5-1,0 m közötti darabokra fűrészelik és szétterítik a területen. Természetesen ők is nagy gondot fordítanak a lehető legkíméletesebb fakitermelésre, nagyon vigyáznak az újulatra és a visszamaradó állományra.

A gyéritések megkezdése előtt az arra feljogosított erdőmérnökök minden kivágandó fát megjelölnék. A jelölést beütőkalapáccsal végzik, a bilétát beütik a tuskóba, majd fejszével megfáragadják a kivágandó fa kérgét és a kalapács másik felével különböző színű festékbe mártva kb. mellmagasságban megjelölik a törzset. A beavatkozások területe kicsi – gyakorlatilag lékeket nyitnak – így az általuk gyéritésnek („thinning”) nevezett fahasználat folyamatos erdőborítás mellett valósul meg. A közelítőnyomok határát felfestik a fák-

ra és kizárólag azt használhatják a közelítések során.

Ezen a napon került sor a mi próbaterületünk kijelölésére és a rajta található erdőállomány jövőbeni fakitermelési módjának meghatározására. Elmondásuk szerint egy olyan állományban jelölték ki a próbaterületet, amelyben az elmúlt 40 évben nem történt fakitermelés, de a következő 40 évben szeretnék szálalóvágással egy hasonló elegyarányú, de jobb törzsmínőségű erdőt fenntartani. Az erdő vágásérettségi kora 120 év volt. A jelenlegi kor megállapítása szinte lehetetlen, nagyon vegyes korösszetételű erdőről volt szó. A jelölés nagy kihívás volt számunkra, hisz hasonló erdőállománnyal Magyarországon ritkán találkozhatunk. Folyamatos egyeztetéssel sikerült a próbaterületen kijelölnünk azokat a fákat, amelyek hozzájárulhatnak ezen állomány tartamos fenntartásához és reméljük, hogy

segítettük tölgyeseik természetes felújításának gyakorlati megvalósítását. Ezeket az erdőket gazdasági megfontolásból nem használták az elmúlt évek során, most viszont már eljött az ideje annak, hogy hozzájáruljanak az átalakításukhoz, ha kell külföldi szakemberek bevonásával. Elmondásuk szerint azért nem fordítanak gondot a tölgyesekre, mivel kis hasznot hoznak a jegenyefenyő és luc elegyes bükkösök-höz képest. Az állomány fő fafaját alkotó kocsánytalan tölgy törzsmínősége a göcsöknek, fagylécnek és a görbeségnek köszönhetően rossz. Az állomány alatt a sekélyebb termőrétegű részeken nagyon szép egyenletes kocsánytalan tölgy újulat volt látható, zömében 1-3 éves csemeték, de néhol az idősebbek is jelen voltak szárlankénti elegyben.

A terepi program során többször előfordult, hogy elaknásított terület mellett

haladtunk el, ezek a háború óta megmaradtak. Az aknamentesítés nagyon költséges, 1,5 euró négyzetméterenként. Sajnos még a mai napig is 2-3 ember hal meg havonta az aknák miatt. A szálláshelyünk például korábban laktanya volt, így azt egy 500 méter sugarú körben 40 méter szélességben elaknásították, és ez a helyzet a mai napig így van.

Az erdőleltár 2006-2011 között zajlott a területen. A 10 éves terveket a társaság állományában lévő erdőrendezők készítik el erdőrésztelenként. Az erdőleltárból kiolvashatjuk, hogy az adott erdőfajta-állományhoz (1405-ös kód) és fatermései osztályhoz rendelt átmérőcsoportok és fafajok szerint hogy alakulnak az állományadatok. A táblázatból fafajonként és átmérőcsoportonként láthatjuk az egyedszámot és a hektáronkénti körlepösszeget. A hektáronkénti köbmétereket tartalmazó táblázatuk hasonló a fentihez.

A terepi program zárásaként gasztro-nómiai élményekkel gazdagodva meglátogattuk a Sanica folyó forrását. Minden folyójuk nagyon tiszta vízű és fürdésre is alkalmas.

Leróttuk kegyeletünket a háború áldozatai előtt is. Ellátogattunk egy közeli településre, ahol a háború alatt szerb fegyveresek a lakosság nagy részét elfogták és a helyszínen kivégezték. Nőket, gyerekeket – köztük egy két-hónapos csecsemőt – és férfiakat egyaránt. Néhány embert otthagytak az út mellett agyonlőve, a többi holttestet pedig teherautókra rakták, majd a szállásunkhoz közeli verembe borították, földdel betemették, közben aknákat helyeztek el, ha valaki keresné őket. Sokáig nem tudtuk rólok, hogy hol vannak eltemetve.

188 holttestet hoztak fel ebből a mélyedésből. Vendéglátóink nagyon sok személyes történetet is megosztottak velünk, de talán ez tükrözi legjobban a háború kegyetlenségét.

A program zárásaként szálláshelyünkön átbeszéltük és kiértékeljük az elmúlt pár nap eseményeit és tapasztalatait. Azt hiszem a többiek nevében is nyugodtan mondhatom, hogy nagyon tartalmas programon vehettünk részt, mind emberileg, mind pedig szakmailag pozitív élményekkel gyarapodhattunk az ott eltöltött idő alatt. Vendéglátóink nagyon barátságosak és vendégszeretőek voltak és a terepi program során is megmutatkozott, hogy szakmailag nagyon jól felkészült erdőszakemberekről van szó.

Bogdán Balázs

kereskedelmi osztályvezető-helyettes,
SEFAG Zrt.